

NMHH

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

A 20%-OS BŰNCSELEKMÉNY- ARÁNY VIZSGÁLATA A HÍRMŰSOROKBAN (2017)

Közzétéve: 2018. június 12.

Az Mttv. 38 § (1) bekezdése alapján a jelentős befolyásoló erővel rendelkező (továbbiakban: JBE) lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók hírműsoraiban: „(...) a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűnügyi tematikájú híryanag vagy tudósítás a hírműsorszám időtartamának húsz százalékánál éves átlagban nem lehet hosszabb terjedelmű.”

A bűncselekmény fogalmát¹ A magyar büntető törvénykönyv (Btk.) határozza meg. A törvényi hely a következőképpen fogalmaz: „Btk. 4. § (1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetését is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.

(2) Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.”

A hírműsoroknak a közélet történéseinek bemutatása kell, hogy a legfőbb feladata legyen, és nem elsősorban a nézői igények kielégítése. Így elvárható, hogy a hírműsorok – ha már szükségszerű – a bűnözés világából is az olyan típusú hírekre összpontosítsanak, amelyek közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódnak a közülethez. Az ebbe a típusba tartozó hírek három kategóriába sorolhatók:

- 1.) A Btk. három olyan fogalmat használ, amelyeket módszertanunkba átemelve jelentősen leszűkítettük a kizárandó bűncselekmények körét. A hivatalos személy (Btk. 459 § 11), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459 § 12) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459 § 13) által vagy ellen elkövetett bűntettek bemutatása – értelmezésünkben – a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgálja. Ezeknek a személyeknek a tevékenységét a közvélemény részéről kiemelt érdeklődés övezi, az ellenük vagy általuk elkövetett bűncselekmények a demokráciába vetett hitet ássák alá.
- 2.) Külföldi vagy hazai vonatkozású terrorcselekmények, merényletek, etnikai alapú bűncselekmények, mivel ezek szinte kizárólag politikai vagy ideológiai indíttatásúak.
- 3.) A szociális indíttatású bűncselekmények egyes fajtái, pl. uzsora, lakásmaffia, mivel ezek a társadalmon belül meglévő feszültségekre hívják fel a figyelmet.

A többi bűntettet – értelemszerűen – beleszámítjuk a 20 százalékos szabály alá tartozó bűnügyi híryanagba.

A Médiatanács által JBE-ként beazonosított két médiaszolgáltatót kívül (RTL Klub, TV2) a közszolgálati médiumok hírműsoraiknak tájékoztatási gyakorlatát is vizsgáltuk, így került be a mintákba az M1 esti Híradó, a Duna TV Híradó és a Déli Krónika c. műsor.

Tanulmányunkban nem csak a bűncselekmény definíciónak megfelelő híradásokkal foglalkozunk, hanem azokkal a beszámolókkal is, amelyeket a szakirodalom „azonnali hatást kiváltó híreknek” nevez. Ide tartoznak a bűncselekmények, a háztartási, közlekedési, munkahelyi balesetek és a természeti katasztrófák. Az erőszakos témák hírértéke magas, miután számos hírfaktort egyesítenek, azaz egy eseményből relatív jó eséllyel lehet hír azáltal, hogy valamilyen formában erőszakot tartalmaz². A hírműsorok befogadását jelentősen befolyásolja, hogy mekkora teret szentelnek nekik a szerkesztők. Ezen események elszenvetői éppúgy áldozatok, mint a bűntettek kárvallottjai, a

¹ Bűnügyi tematikájú híryanagnak vagy tudósításnak azokat az összefoglalókat tekintjük, amelyek bűncselekményekről számolnak be.

² Bruns, T. (1998): Veränderungen der Gewaltberichterstattung im politischen Informationsprogramm der öffentlichen und privaten Fernsehens von 1986-bis 1994. In: Mikos, L. (1999): Veränderungen der Gewaltberichterstattung. *tv diskurs*, 1999 oktober (Heft 10.). 89-91.

balesetek esetében nem egyszer merül fel mások felelőssége, akik mint elkövetők tűnnek fel az összeállításokban. Az általában egy blokkba szerkesztett hírek dömpingje azt az érzetet erősíti a nézőkben/hallgatókban, hogy a híradások szinte csak a hétköznapi élet borzalmairól tudósítanak. 2017 folyamán az öt médiaszolgáltató közel 1148 műsorórát vizsgáltuk meg, s ennek összesen 34,0 százaléka számolt be az említett eseményekről.

A TV2 (46,9%) és az RTL Klub hírműsorában (40,9%) szánták a legnagyobb teret az ilyen típusú beszámolóknak. 2016-hoz képest mindkét műsor esetében visszaesés volt tapasztalható a témakörök megjelenésében, előbbinél nagyobb (TV2: 52,6% vs. 46,9%), utóbbinál kisebb mértékben (RTL Klub: 42,5% vs. 40,9%). A műsorelemek legkisebb arányát a Déli Krónikában regisztráltuk (14,7%). A bűncselekmények mindössze két műsor esetében (Déli Krónika, RTL Klub Híradó) szerepeltek nagyobb hangsúllyal a baleseteknél vagy a katasztrófáknál (**1. táblázat**). A témák megoszlását módszertanunk sajátossága miatt csak a magyar vonatkozású műsoregységek viszonylatában elemezhetjük. A balesetek, tragédiák témakörén belül a közlekedési szerencsétlenségek álltak az első helyen, amit a szélsőséges időjárás okozta katasztrófák, károk követtek a sorban. A harmadik helyen a háztartási balesetek témáját találtuk.

1. táblázat: Az „azonnali hatást kiváltó hírek” előfordulása a hírműsorokban (esetszám, időtartam és annak aránya)

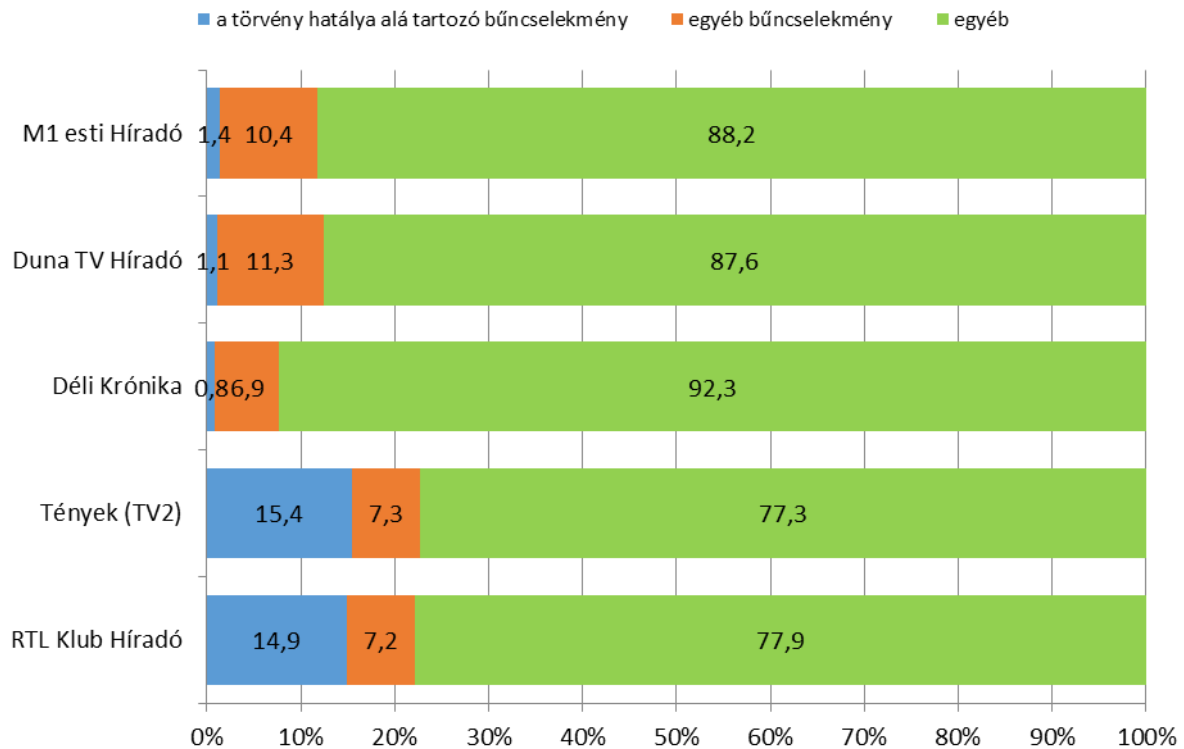
	összes bűncselekmény ³			balesetek, katasztrófák			egyéb		
	N	mp	%	N	mp	%	N	mp	%
M1 esti Híradó	925	124.616	11,7	1084	139.629	13,2	6056	796.923	75,1
Duna TV Híradó	602	60.011	12,4	648	65.758	13,6	4054	358.813	74,0
Déli Krónika	421	32.201	7,7	389	29.551	7,1	4387	357.375	85,3
Tények (TV2)	2491	258.081	22,7	2900	273.875	24,1	5618	602.910	53,1
RTL Klub Híradó	2273	227.587	22,1	2032	193.979	18,8	5432	610.351	59,1

Mivel a médiatörvény csak a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló hírek arányát határozza meg, megvizsgáltuk azt is, hogy a bűncselekmények összessége mekkora teret tudhatott magáénak a hírműsorokon belül. Az egyszerűbb megfogalmazás kedvéért a törvény hatálya alá nem tartozó, a kvótába bele nem számítandó bűnügyi híradásokat „egyéb bűncselekményeknek” neveztük el.

A vizsgált öt műsor esetében a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgáló bűntények részesedése a kereskedelmi csatornák esetében számottevően visszaesett 2016-hoz képest (TV2: 12,1% vs. 7,3%, RTL Klub: 10,7% vs. 7,2%). A közszolgálati csatornák esetében a terrorcselekmények voltak meghatározók, ellenben a kereskedelmi médiaszolgáltatók a hivatalos és közfeladatot ellátó személyeket érintő bűntetteket szerepeltették a leggyakrabban (**1. ábra és 2. táblázat**).

³ A bűncselekmények közé itt beszámítottuk azokat a bűneseteket, amelyek a demokratikus közvélemény tájékoztatását is szolgálták. Ezek közé soroltuk a hivatalos személy (Btk. 459 § 11) (rendőrök által elkövetett bűncselekmények stb.), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459 § 12) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459 § 13) által vagy ellen elkövetett bűntetteket. A külföldön elkövetett terrorcselekmények is ebbe a kategóriába tartoztak (pl. terrorcselekmények Európában vagy a világ más táján).

1. ábra: A két bűncselekmény-típus előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

2. táblázat: Az „egyéb bűncselekmények” témaköreinek előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

	politikát érintő bűncselekmény	migrációval kapcsolatos bűncselekmény	terror-cselekmény	hivatalos és közfeladatot ellátó személyt érintő bűntény
M1 esti Híradó	26,5	21,6	46,8	5,1
Duna TV Híradó	25,4	22,8	48,4	3,4
Déli Krónika	23,1	22,1	50,2	4,6
Tények (TV2)	23,0	5,9	32,7	38,4
RTL Klub Híradó	27,6	4,8	31,2	36,4

A következőkben csak azokkal a híradásokkal foglalkozunk, amelyekre a médiatörvény elvárása vonatkozik.

2017-ben egyik vizsgált híradó sem lépte túl a törvényben megfogalmazott 20 százalékos arányt a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűncselekmények ismertetése terén. A legmagasabb részesedést a Tényekben mértük (15,4%), amit az RTL Klub Híradója (14,9%) követett a sorban, míg a legkisebb valószínűséggel a Déli Krónikában (0,8%) találkozhattak a kérdéskörrel a befogadók (**3. táblázat**).

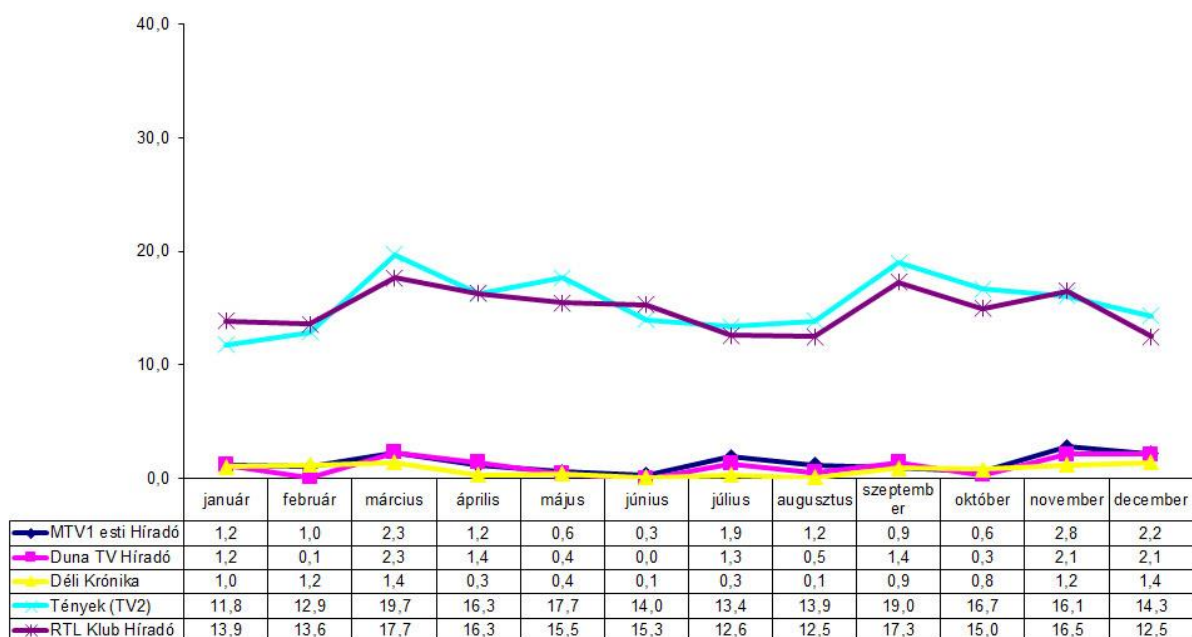
A Tények adásaiban a bűncselekmények prezentációja egyedül márciusban közelítette meg a 20 százalékot. Az RTL Klub Híradójában az előző vizsgálathoz képest minimálisan emelkedett a bűnügyi beszámolók részesedése (14,1% vs. 14,9%). Az előbb említett csatorna híradója 2017-ben többször is

túlszámolta a kereskedelmi riválisánál mért értékeket, azonban számarányuk minden hónapban 20 százalék alatt maradt. A közszolgálati hírműsorokban elvértve találkozhattunk a témakörrel (2. ábra).

3. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza és műsoridejének aránya a hírműsorokban (esetszám, másodperc és százalék)

	nem jelenik meg bűncselekmény			megjelenik bűncselekmény		
	N	mp	%	N	mp	%
M1 esti Híradó	7921	1.046.809	98,6	144	14.359	1,4
Duna TV Híradó	5238	479.255	98,9	66	5.327	1,1
Déli Krónika	5147	415.926	99,2	50	3.201	0,8
Tények (TV2)	9309	959.742	84,6	1700	175.124	15,4
RTL Klub Híradó	8226	878.262	85,1	1511	153.655	14,9

2. ábra: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről tudósító híradások aránya havi bontásban (a műsoridő százalékában)

Amikor a hírműsorokban elfoglalt helyüket vizsgáltuk az ilyen típusú híreknek, azt tapasztaltuk, hogy a két kereskedelmi televízió híradóinak esetében az első öt hírben – ami kiemelt helynek számít a híradókban – részesedésük magasabb volt az összarányuknál (TV2: 33,5% vs. 15,4%; RTL Klub: 37,4% vs. 14,9%). A műsoregységek hosszának mediánja (középértéke) mind az RTL Klub Híradójában, mind a Tények esetében meghaladta a két percet (4. táblázat). A közszolgálati adóknál elenyésző volt a bűnügyekkel foglalkozó műsoregységek kiemelt szerepeltetése.

4. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza, műsoridejének aránya és mediánja a hírműsorok első öt hírében (esetszám, másodperc és százalék)

	N	mp	%	mp
M1 esti Híradó	11	1.478	0,5	137
Duna TV Híradó	6	946	0,4	79
Déli Krónika	7	468	0,3	89
Tények (TV2)	596	67.043	33,5	124
RTL Klub Híradó	688	80.716	37,4	128

Fontos szempontnak tekintettük azt is, hogy a híradók a műsor elején és végén megjelenő összefoglalókban a bűnügyi beszámolókat szerepeltették-e, tovább hangsúlyozva ezzel a jelentőségüket (**5. táblázat**). Érdekes módon a Duna TV Híradójában jelentek meg a legnagyobb valószínűséggel a bűncselekmények a headline-okban (27,3%), ez azonban együtt járt a bűnügyi híradások igen alacsony előfordulásával. A két kereskedelmi televízió közül a TV2 headline-jaiban fordultak elő nagyobb gyakorisággal a bűncselekményekről szóló hírek.

5. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek hangsúlyozottsága a hírműsorokban (esetszám, százalék)

	nincs hangsúlyozva		hangsúlyozva van	
	N	%	N	%
M1 esti Híradó	129	89,6	15	10,4
Duna TV Híradó	48	72,7	18	27,3
Déli Krónika	47	94,0	3	6,0
Tények (TV2)	1389	81,7	311	18,3
RTL Klub Híradó	1317	87,2	194	12,8

A bűncselekmények csoportján belül külön kategóriát jelentettek a Magyarország határain kívül történt bűntettek.

A műsorok szerkesztői főként a hazai vonatkozású bűnesetek bemutatására koncentráltak (összesen: 91,2%). A külföldi eseményeknek a Déli Krónika (25,2%) szentelte a legnagyobb teret. A nemzetközi bűntettekben belül a közszolgálati csatornáknál a gyilkosságok, a kereskedelmi televízióknál viszont az erőszakos cselekedetek prezentációja dominált (**6. táblázat**).

6. táblázat: A külföldön történt, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények aránya és fajtáinak előfordulása a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, élet elleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás	%
M1 esti Híradó	43,7	39,3	12,1	4,9	20,5
Duna TV Híradó	61,7	35,1	0,0	3,1	23,5
Déli Krónika	76,7	20,6	0,0	2,7	25,2
Tények (TV2)	37,7	45,9	9,8	6,6	7,2
RTL Klub Híradó	26,1	46,2	19,9	7,8	8,6

A hírműsorokban megjelenő bűncselekményeket négy csoportba soroltuk, amelyek a következők voltak: gyilkosság, erőszakos bűncselekmény (rablás, testi sértés, állatkínzás stb.), nem erőszakos bűncselekmény (lopás, gazdasági bűncselekmény stb.) és ittas vezetés, cserbenhagyás.

A hazai bűnesetek média megjelenéseit az ORFK 2017-es adataival vetettük össze. A Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztályának Bűnügyi Statisztikai Rendszeréből⁴ hívtuk le az egyes bűncselekmény fajták előfordulásainak adatait, amelyet kategóriáink szerint csoportosítottuk. A Magyarországon elkövetett bűncselekmények mindössze 0,1 százalékát tették ki a gyilkosságok, ellenben az elektronikus médiumokban mégis a bűnesetekre szánt műsoridő jóval több, mint negyedét ennek a témának szentelték (28%). Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az emberek érdeklődését mindig is jobban felkeltették az erőszakkal kapcsolatos hírek, másrészt a televíziók számára vizuálisan könnyen megjeleníthetőek ezek a cselekmények. Nem várható el a műsorok szerkesztőitől, hogy a bűnügyi statisztikáknak megfelelően szerepeltessék az egyes elkövetési

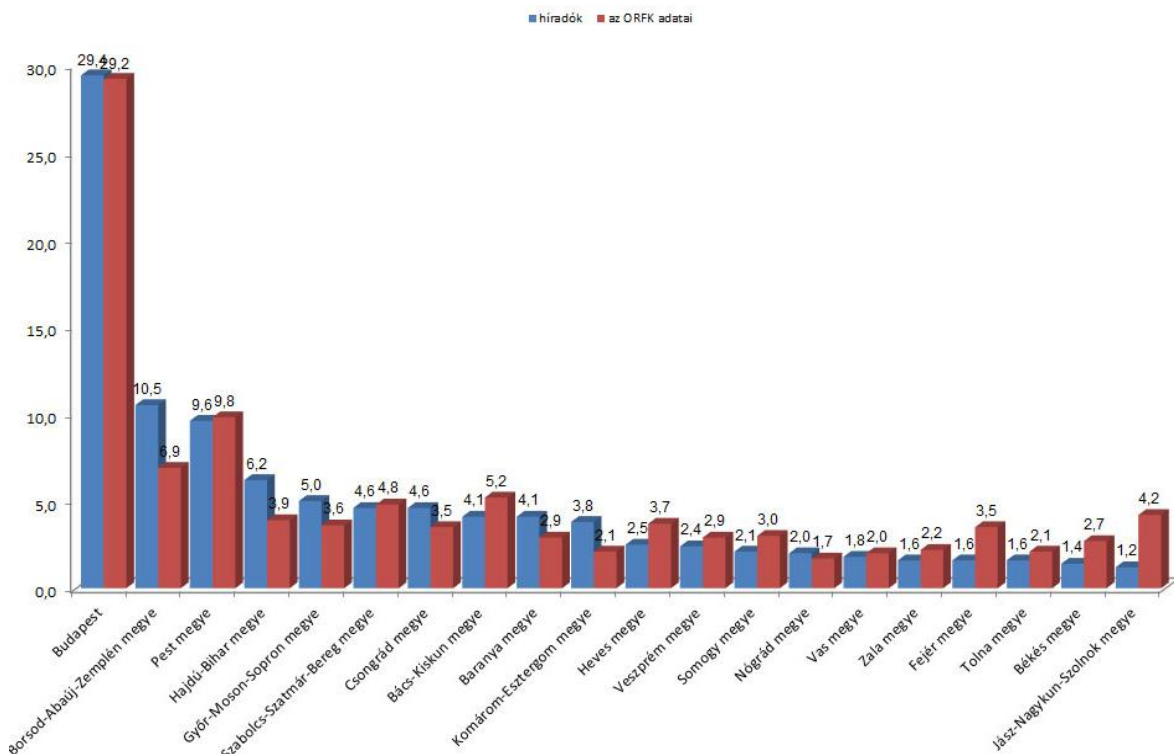
⁴ <https://bsr.bm.hu/SitePages/DokumentumtarLista.aspx?libraryName=BuncselekményiAdatok>

típusokat, azonban olyan mérvű hangsúlyeltolódást regisztráltunk, amivel már jelentős mértékben befolyásolhatták a befogadók percepcióját.

A TV2 hírműsorában számítottak leginkább meghatározónak a gyilkosságok és az erőszakos bűntettek, a két témakör együttes előfordulása meghaladta a 70 százalékot (71,2%) - a megoszlás kimagasló volt a többi hírműsorhoz képest.

Az elektronikus médiumokban megjelenő bűnesetek földrajzi kötődését is regisztráltuk vizsgálatunk során. A bűntettek prezentálásának jóval kevesebb, mint tizedében (4,7%) nem közölték a nézőkkel/hallgatókkal a cselekmény helyszínét. Erős Budapest-központúság volt megfigyelhető, a hírek több mint negyede a fővároshoz kötődött (29,4%). Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Komárom-Esztergom megye jóval magasabb arányban jelenhetett meg a híradásokban, mint az ORFK statisztikáiban (**3. ábra és 7. táblázat**). Ezzel szemben Fejér, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye esetében ennek a fordítottja volt tapasztalható.

3. ábra: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (a műsoridő százalékában)

7. táblázat: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (csatornánként, a műsoridő százalékában)

	M1 esti Híradó	Duna TV Híradó	Déli Krónika	Tények (TV2)	RTL Klub Híradó
Budapest	40,2	28,3	26,1	29,9	28,3
Bács-Kiskun megye	4,9	1,0	2,6	3,4	4,9
Baranya megye	1,6	0,0	0,0	2,6	5,9
Békés megye	3,5	0,0	0,0	1,3	1,4
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	10,6	16,6	8,8	10,4	10,5

Csongrád megye	6,9	9,5	15,2	3,7	5,1
Fejér megye	4,6	5,5	2,0	1,9	0,9
Győr-Moson-Sopron megye	0,8	0,5	0,0	4,2	6,2
Hajdú-Bihar megye	11,6	21,4	12,7	5,5	6,0
Heves megye	0,4	3,1	5,3	2,9	2,1
Jász-Nagykun-Szolnok megye	0,0	0,0	5,2	1,9	0,6
Komárom-Esztergom megye	2,8	0,8	0,0	3,7	4,2
Nógrád megye	3,1	0,0	0,0	2,2	1,7
Somogy megye	1,1	1,6	5,3	2,0	2,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	2,3	3,9	4,2	5,1	4,2
Tolna megye	0,4	0,0	0,0	1,5	1,9
Vas megye	0,0	0,0	0,0	2,0	1,9
Veszprém megye	0,0	0,0	0,0	2,7	2,3
Zala megye	0,0	0,0	0,0	1,5	1,8
Pest megye	5,2	7,7	12,5	11,5	7,9

Összefoglalás

A „klasszikus” értelemben vett büntettekről szóló híradások aránya TV2 esetében jelentősen csökkent, míg az RTL Klubnál minimálisan növekedett 2017-ben. A hírműsorokban továbbra is magas maradt a kvótába nem tartozó bűnesetek bemutatása.

Melléklet

A hírműsorok adatainak elemzéséhez felhasználtuk az ORFK bűnügyi statisztikáit is. Az alábbi táblázatban azoknak a büntetteknek az adatait csoportosítottuk be az általunk használt kategóriák szerint, amelyeket, ha a hírműsorok bemutatnának, akkor az Mttv. 38 § (1) bekezdése vonatkozna rájuk.

Az ORFK által regisztrált bűncselekmények adatai az elkövetés helye szerint

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, élet elleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás
Budapest	35	9227	45201	2365
Baranya megye	8	1251	3846	585
Bács-Kiskun megye	12	1671	6727	1699
Békés megye	5	1077	3531	553
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	12	3188	9308	993
Csongrád megye	7	1331	4889	660
Fejér megye	6	1238	4873	659
Győr-Moson-Sopron megye	7	1485	4790	662
Hajdú-Bihar megye	10	1698	5130	650
Heves megye	11	1298	5539	382
Jász-Nagykun-Szolnok megye	10	1498	5932	654
Komárom-Esztergom megye	6	723	2677	766
Nógrád megye	4	912	2133	341
Pest megye	28	3187	13291	2552
Somogy megye	4	1116	4041	752
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	6	2290	6363	707
Tolna megye	1	943	2772	381
Vas megye	2	987	2578	408
Veszprém megye	3	1433	3403	757
Zala megye	4	716	3008	479

forrás: Belügyminisztérium, Koordinációs és Statisztikai Osztályának Bűnügyi Statisztikai Rendszere